

Työryhmä 9. Kulttuuripolitiikka – hallintaa ja sääntelyä

Työryhmän vetäjät: Esa Pirnes ja Pertti Ahonen

Muistion laatija: Jaana Kalliomäki

Tähän työryhmään osallistuneiden tutkijoiden ja muiden esiintyjien esitysten tarkoitus oli kartoittaa kysymystä siitä, miten kulttuuri ilmiönä tulee hallinnan kohteeksi ja kulttuuripolitiikka hallinnoiduksi. Kysymystä käsiteltiin ryhmän esityksissä joko yksinomaan julkisen vallan toimina tai sen ja kansalaisyhteiskunnan ja markkinaperusteisten toimijoiden muodostamassa hallinnallisessa toimijakentässä.

Katriina Siivonen Turun kauppakorkeakoulusta avasi seminaarin esityksellään Varsinais-Suomen saaristo EU-aikana. Hän suuntasi huomion erilaisten aluekehitystä edistämään tarkoittavien projektien ja paikallisuuden, so. ihmisten arkikokemuksen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Siivosen esitys perustuu hänen tekeillä olevaan väitöskirjaansa. Siivonen nostaa esille erityisesti kaksi teemaa: ensinnä, EU:n tukeman aluekehitystyön merkityksen ja tavoitteen paikallista identiteettiä luovana ja vahvistavana politiikkana, ja toiseksi, jännitteet ja kiista-asiat, jotka näihin liittyvistä hallinnon ja hallinnan muodoista ovat seuranneet paikallisella tasolla. Käy ilmi, että ns. paikallisen omaleimaisuuden ja identiteetin korostaminen matkailun edistämiseksi sekä sen ehdoilla ei välttämättä palvele saaristolaisten omia tarpeita ja heidän mielikuviaan kotiseudustaan ja omasta identiteetistään. Jännitteitä ja kiistoja saariston hajanaisella alueella on syntynyt toisaalta myös paikallisten kesken siitä, kuka saa edustaa saaristoa saaristolaisuus-imagon luomisessa. Avaintemaksi siis nousee paikallisuuden, tässä tapauksessa saaristolaisuuden tuotteistamisen ongelma, jossa käytännön arkielämän ja paikallisten asukkaiden sekä lähinnä talousrationaalisuutta edustavien hallinnollisten toimien kohtaaminen osoittautuvat varsin pulmallisiksi.

Ilkka Heiskanen Helsingin yliopistosta alusti esityksen otsikolla Katse tulevaisuuteen: skenaariot ja politiikkavaihtoehdot, joka liittyy hänen yhteistyössä Pertti Ahosen ja Lasse Oulasvirran kanssa tekemään laajaan Opetusministeriön tilaamaan tutkimukseen. Heiskanen esitteli kolme tulevaisuusskenaariota kulttuuripolitiikan ohjaukselle ja rahoitukselle: kriisi-, stagnaatio-, ja mahdollisuuksien avautumisen skenaariot. Heiskanen korosti kulttuuripoliittisten tavoitteiden asettamisen merkitystä. Yhdeksi ydinkysymykseksi Heiskanen nosti veikkausvoittovarojen roolin kulttuurin tukijana ja rahoittajana ja osoitti syvän huolestuneisuutensa EU:ssa vireillä olevasta palveludirektiivin säätämistä koskevasta prosessista, joka myöhemmässä vaiheessa saattaa rajoittaa rahapeliin kansallisia monopoli-oikeuksia. Heiskanen ja hänen tutkijakumppaniensa tutkimuksessa on nimetty joukko kulttuurin rahoituksen ja ohjauksen kipupisteitä, jännitteitä ja mahdollisuuksia, joihin kulttuuripoliittiset päätöksentekijät joutuvat ottamaan kantaa. Tällainen on esimerkiksi yksityisen ja julkisen rahoituksen suhde kulttuuripolitiikassa. Muina tärkeinä asioina Heiskanen mainitsi mm. tekijänoikeuksiin, koulutukseen, kolmanteen sektoriin ja teknologian sovellutuksiin liittyvät teemat.

Esa Pirnes Jyväskylän yliopistosta suuntasi esityksessään ryhmän huomion kulttuurin käsitteeseen kulttuuripolitiikan perustana. Pirnes tutkii sitä, millaisia mahdollisuuksia ns. laaja kulttuurin käsite tarjoaa kulttuuripolitiikan perusteluiden luomiselle, ja siten edelleen kulttuuripolitiikan tehtäville. Pirneksen mukaan kulttuuripolitiikan legitimaatioperusta, kuten myös itseymmärrys, lepää suurella määrällä sen taustakäsitteen varassa. Kulttuuripolitiikka ei hänen mukaansa ole kyennyt toistaiseksi hyödyntämään taustakäsitteeseensä liittyvää

potentiaalia sen piirissä annettujen lupauksen mukaisesti. Erityisesti 1990-luvulla ja sen jälkeen kulttuuripoliittisissa dokumenteissa on tuotu esiin laajemman kulttuurin käsitteen mukaista retoriikkaa, joidenkin mielestä liikaakin. Samalla on kuitenkin avattu käsiteymmärrystä "ylhäältä alaspäin". Keskushallinjohtojen määrittelyjen ohella myös muut kulttuuripolitiikan yhteishallintaan osallistuvat toimijat (arki/kansalaisyhteiskunta, markkinat) määrittelevät sitä, mikä on kulttuuria. Pirnes ei pidä tätä ongelmana, vaan välttämättömyytenä. Tärkeää on kuitenkin tuoda käsiteanalyttiset mahdollisuudet monipuolisesti esiin. Niitä hyödyntäen yhteishallinnallisissa neuvotteluissa voi rakentua aiempaa monipuolisempi käsitys kulttuurista, niissä voidaan ja myös tulee sopia, mihin käsitteen merkitysaloihin tai -pisteisiin kulttuuripolitiikassa kiinnitetään huomiota ja panostetaan. Näin kulttuuripolitiikka voi tulla tietoisemmaksi omista mahdollisuuksistaan sekä kulttuuripolitiikkana että kulttuurisena yhteiskuntapolitiikkana.

Satu Silvanto Helsingin Kaupungin kulttuuriasiakeskuksesta esitteli tutkimusta nimeltä EURO CULT21 – Eurooppalaisten kaupunkien kulttuuripolitiikat vertailussa. 12 eurooppalaista valtiota ja 19 kaupunkia kattavan kyselytutkimuksen tarkoituksena on mm. keskustelun synnyttäminen ja tiedon levittäminen kaupunkien kulttuuripolitiikoista, rahoitus- ja tutkimustarpeiden tunnistaminen, innovatiivisten kulttuuristrategioiden laatiminen sekä kulttuuripolitiikan kehittämistä käsittelevien suositusten valmistelu. Kyseisen projektin tarkoituksena siis olisi nostaa tietoisuutta ja yleensäkin keskustelua kulttuuripolitiikasta yli EU-maiden rajojen. Korulauseista, joidenkin maiden jättämistä "tyhjiä kohdista" sekä vastausten tarkkuuksien ja laajuuksien eroista huolimatta Silvannon mielestä kyselykaavake ja kysymysten muoto toimivat hyvin ja yleislinjat pääsevät hahmottumaan. EURO CULT21 oli tarkoitus olla ikään kuin pelinavaus, joten jatkoa tällä eurooppalaisen kulttuuripolitiikan tutkimuksen ja yhteistyön kehittämisen areenalla pitäisi olla tulossa.

Viimeiseksi työryhmässä esitteli pro gradu-työnsä tutkimussuunnitelmaa **Erno Säisänen** Joensuun yliopistosta. Työn aihe on New Public Management – ja tietoyhteiskuntadiskurssit kuntien kulttuuritoimien strategisessa johtamisessa. Työssään Säisänen tarkastelee kulttuurin toimialaan keskeisesti vaikuttavien hallinnon ja yhteiskunnan muutoskeskusteluiden tulemistä osaksi kunnallisten kulttuuritoimien linjauksia. Aineistona hänellä on eräiden kaupunkien kulttuuritoimien johtostrategia-asiakirjat, joissa kulttuuritoimi määrittelee oman toimintansa lähtökohdat sekä tulevaisuuden pyrkimykset. Säisänen tutkimuskysymykset ovat: miten kulttuuritoimet uudistavat hallintoaan ja mitä merkityksiä uusissa toimintamalleissa nähdään? sekä millaisena tietoyhteiskunta näyttää kunnallisen kulttuurihallinnon odotuksissa, ja mitä eroja nousee esille tietoyhteiskuntakeskustelun näkymistä suhteessa kulttuurihallinnon strategiaan linjauksiin?